

Ткач Олег Іванович

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-3131-1533>

e-mail: tio19@ukr.net

Ткач Анатолій Олегович

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

<https://orcid.org/0000-0003-3254-8161>

e-mail: tio19@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ АВТОРИТАРНОЇ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Резюме

Авторитарні режими стають схильнішими до демократизації, коли вони стикаються з незначним вибором або ризиком. У деяких випадках ризик демократизації для авторитарних чинників настільки низький, що припинення авторитаризму може зовсім не означати вихід з влади. Ця стаття розвиває теорію авторитарної демократизації в умовах низького ризику. Сила авторитарного чинника є найважливішим чинником демократизації під проводом авторитаризму. Коли сила діючої партії була достатньо значною, щоб надати чинним авторитарним політикам значну впевненість у перемозі на виборах, недемократичні режими проводили зворотні демократичні експерименти, які зрештою завершилися стабільною, процвітаючою демократією. Докази першої хвилі демократизації Європи, демократичних переходів в Азії та Африці ілюструють яким чином партійна сила підкріпила демократизацію, очолювану авторитаризмом. Розглянуто перспективу формування демократичного суспільства. Виокремлено основні характеристики. Обґрунтовано концептуалізацію демократизації як процесу запровадження демократичних принципів в політичну систему, формування політичних інститутів.

Ключові слова: політичні партії, демократизація, авторитарний режим, перехідний режим, політична теорія.

Вступ

Політична практика свідчить, що демократія можлива лише за умов наявності активних, ініціативних громадян, які дорожать свободою, сприймають закони як єдино легітимний механізм регулювання суспільних відносин, не довіряють свою долю державі, а вимагають від державних інститутів створення необхідних умов для реалізації їхніх потенційних можливостей [1].

Такі якості виникають не відразу. Це важкий самокритичний тривалий процес, у якому учаться усі — і громадяни, і держава. В остаточному підсумку відбувається формування й адаптація державних структур під конкретне суспільство, що володіє тими або іншими амбіціями. Так чи інакше, але тільки демократія надає право людям можливість будувати життя по своєму «образі і подобі». Це і залучає мільйони людей до демократії, що стала «модним одяганням сучасності» і є тією формою організації влади, у якої, на думку гнітючої більшості дослідників, як у сьогоднішній, так і в майбутньому немає гідної альтернативи.

Додатковим іспитом для авторитарної демократизації стала глобалізація, яка виявила суперечності між різними підходами до політичного устрою країни в залежності від пріоритету цінностей. Протистояння приймає форму боротьби, у якій використовуються всі можливі засоби, починаючи від терористичної загрози до збройної конфронтації.

Методи дослідження

У комплексі методи дослідження, структурно-функціональний, системний, порівняльний, дали змогу розглянути трансформацію режиму як історично детермінований компонент еволюції політичних систем. Застосовуючи системний підхід, розглянуто політичний режим як складний, багаторівневий, цілісний феномен із безліччю внутрішніх зв'язків і зовнішніх чинників функціонування. Завдяки принципу цілісності політичний режим розглядається як інституційна єдність. У межах неінституційного підходу актори, стратегії та ресурси трансформацій визначаються як відносно постійні елементи політичних режимів. Динаміка кризи задається впливами зовнішнього середовища, взаємодіями акторів з приводу публічної влади. Застосовність цього підходу до вивчення перехідних суспільств пов'язана з тим, що він дає змогу поєднати статичні та динамічні моделі політичного процесу. Завдяки застосуванню біхевіористського методу проаналізовано мотиви поведінки правлячої еліти й акторів громадянського суспільства, мобілізаційні можливості структур.

Основна мета статті — визначити причини переходу авторитарних режимів до демократії, відрізнити ризики усунення авторитарності від ризиків зміни влади, аналіз демократичних трансформацій.

Результати дослідження

У статті «Authoritarian-led democratization» у виданні «Annual review of political science» Рейчел Бітті Рідл (Rachel Beatty Riedl), Ден Слейтер (Dan Slater), Джозеф Вонг (Joseph Wong), та Даніель Зіблат (Daniel Ziblatt) визначили, що у різних регіонах світу та в різні періоди часу авторитарні правителі можуть не просто розраховувати на збереження більшості своїх переваг та привілеїв після звільнення з посади — вони можуть розраховувати залишитися на своїй посаді за допомогою більш вільних та справедливих виборчих засобів або, в гіршому випадку, повернутися до влади після короткого заклику в опозиції [2].

Авторитарні керівники за стратегією перейшли до демократії з очікуваннями демократичного виборчого успіху (у випадках від Африки на південь від Сахари) (Р. Рідл)

За Слейтером до Східної та Південно-Східної Азії (Slater & Wong 2013) до Західної Європи дев'ятого та ХХ ст. [3].

Теорія демократизації свідчить, що процес очолює керівництво авторитарної еліти. По-перше, дослідники стверджують, що найважливішим вихідним джерелом цієї траєкторії демократизації є сила діючої партії. Дослідники розглядають цю здатність як з точки зору внутрішніх характеристик партій, так і з точки зору їх коаліційних зв'язків з політичними акторами як у державному апараті, так і в суспільстві в цілому, особливо в сільській місцевості.

По-друге, дослідники стверджують, що авторитарна демократизація — це послідовний процес виборчого авторитарного режиму, який поступово перетворюється на виборчу демократію шляхом зворотних експериментів в умовах зростаючого тиску, а не за допомогою стратегічного плану або прорахунків. Ось чому демократичні переходи часто вважаються ретроспективними за своєю природою, які спостерігаються на довшій траєкторії реформ.

По-третє, дослідники, наприклад, Е. Фрідман (E. Friedman), стверджують впевненість у перемозі чинників на виборах у виборців, що спонукає до демократизації під проводом авторитаризму, очинаючи з першого етапу початкові демократичні поступки і до завершальної стадії демократичного завершення, коли колишня правляча партія «вчиться програвати» [4].

Цей тимчасовий процес епізодичних експериментів змінює те, яким чином авторитарні чинні партії оцінюють витрати на програш, таким чином розширюючи впевненість у перемозі на новий часовий горизонт для майбутнього повернення до влади через чергування виборів.

Дослідники, наприклад Д. Трейсман (D. Treisman) не заперечують, що авторитарні режими іноді залишають владу в моменти розпачу

та відставки, не мають сумнівів у висновках про те, що в середньому диктатура частіше поступається місцем демократіям через прорахунки та помилки, ніж стратегічні плани [5].

Проте демократизація іноді є стратегічним вибором, набагато більшим, ніж вимушений крок з боку чинного режиму. Враховуючи, що демократизація розвивається різними шляхами, дослідники стверджують, що демократизація, очолювана авторитарною владою — це ідентифікована та повторювана траєкторія, яку можна спостерігати на різних континентах протягом століть.

Існує декілька різних поглядів, діаметрально протилежних про те, чому авторитарні режими стають демократіями. За першою і домінуючою точкою зору вважається, що диктатури демократизуються тоді, коли немає вибору. Відбуваються зміни політичного режиму через активність громадянського суспільства [1].

Режим руйнується зсередини (О'Доннелл) [6]; народні протести загрожують поваленням диктатора та його оточення [7]); за Д. Нортом та Б. Анселлом (B. Ansell) нова буржуазія висуває вимоги щодо демократизації, щоб захистити власні прибутки від автократичної експропріації та/або мекенати наддержав наполягають на демократизації як умові продовження допомоги та підтримки [8]. Отже, демократія настає, коли автократичний режим перебуває у кризі або навіть на межі краху, і у нього немає іншого вибору, окрім як неохоче розпочати політичні реформи. За Р. Далем (1971), якщо витрати на репресії перевищують витрати на толерантність, можна очікувати, що авторитарні режими неохоче відійдуть убік, дозволивши виникнути демократії [9]

З іншої точки зору, диктатури демократизуються, коли вони відчують навіть незначний ризик, оскільки відносна економічна рівність, мобільність активів та/або достаток природних ресурсів свідчать, що демократія не буде створювати величезного тиску на процес перерозподілу (Voix, Dunning) [4]; інсайтери режиму знають «скелети у шафі» своїх опонентів і, отже, можуть піти убік, не боячись перехідної справедливості (M. Nalera) [10]; за Гржималой-Бассе диктатори мають «корисне минуле», яке дозволить їм здійснювати викуп та оновлення в умовах конкурентної демократії [11]; за Геддесом військові правителі знають, що вони можуть відступити до своїх казарм і знову взяти на себе власні професійні обов'язки [7]; за Альбертусом та Менальдо авторитарні лідери можуть визначити терміни власного виходу, дозволяючи їм «грати в демократію» на власну елітарну користь.

Результати. Після розробки теорії авторитарного режиму дослідники ілюструють демократизацію за допомогою порівняння.

Емпіричний досвід спирається на Зіблатта (2017), щоб продемонструвати, що міцні діючі консервативні партії були опорною ланкою

авторитарної демократизації в європейських країнах дев'ятого та двадцятого століття, таких як Великобританія, Бельгія та Швеція, тоді як сили консервативної партії виявилися неспроможними демократизуватись на власних умовах та у власні часові рамки.

Таким чином, цей досвід за А. Пшеворським (A. Przeworski) фіксує варіації залежної змінної для висновку. Потім дослідники аргументують теорію за межами Європи, порівнюючи позитивні випадки з різними системами, щоб проілюструвати причинно-наслідкові механізми нашої теорії в паралельній роботі в радикально різних контекстах) [12, с. 32–34]

Інші випадки демократизації Європи, можуть здійснити демократизацію під проводом авторитаризму шляхом поступових, зворотних експериментів, коли дієздатна та глибоко пов'язана правляча партія контролює реакцію на зростаючий тиск на реформи.

Зокрема, випадок із Ганою свідчить про те, що державна спроможність, консервативна, сприятлива для бізнесу ідеологія чинної партії, що чітко спостерігається в європейських країнах та на Тайвані — є суттєвою для авторитарної демократизації.

У висновку здійснюється припущення, що теорія демократизації під керівництвом авторитарної еліти може визначити три інші загальновизнані шляхи, через які народжуються демократії: військові перевороти, деколонізація на «другій хвилі» демократизації (С. Гатінгтон) та зміна режиму, запроваджена іноземцями.

Основні випадки, які теорія демократизації, як правило, пояснює як виняткові, такі як Індія, Японія та Західна Німеччина, можуть цілком відповідати більш широкій схемі та логіці.

На відміну від інтересів середнього класу або ролі робітничого класу у вимаганні демократії (Мур, Рюшемейер, Колієр) [13].

Г. Соїфер (Soifer Н.) припускає, що чинні авторитарні режими, незалежно від їх форми в різних формах місця та часу, часто відіграють вирішальну роль у впровадженні та підтримці демократії. Два ключових чинника поєднуються як продуктивні умови (Soifer) для шляху демократизації [14].

Важливою умовою, яка потенційно спровокує політичну лібералізацію, очолювану авторитарною владою — це оцінка ризику правлячої партії щодо зростання тиску на посилення політичної політики.

Тобто генеративна сила політичної лібералізації за Д. Слейтером (D. Slater), Р. Рієдлом, Зіблатом — це збільшення внутрішнього та/або міжнародного тиску на лібералізацію в контексті, коли авторитарний чинник має високу впевненість у своїй здатності перемагати на конкурентних виборах і зберігати себе протягом усього процесу [3].

Такий баланс обмеженого ризику щодо можливих переваг, яких слід досягти, реагуючи на виборчі округи, які вимагають реформ, стимулює

демократизацію, коли авторитарний президент очікує, що його власна спроможність витримає після припинення авторитаризму.

Авторитарні чинники фактично могли реалізувати переваги та вигоди від демократизації. Наприклад, вони можуть збільшити свою внутрішню базу підтримки серед поміркованих та реформаторів, коли вони виступають каталізаторами лібералізації реформ; вони можуть отримати міжнародну підтримку, допомогу в розвитку та/або прями іноземні інвестиції; вони можуть скористатися інституційними змінами як можливістю вирішити проблеми фракцій, розколів; вони можуть роздробити демократичний опозиційний рух, відмовляючи їм у авторитаризмі як центрі координації та об'єднуючись закликати їх об'єднатися. Цей перелік переваг, що випливають із демократичних реформ, швидше за все, не є вичерпним, але дає відчуття різноманітності можливих стратегічних переваг, які авторитарні чинники можуть отримати від «вирівнювання умов гри» на їх власних умовах та за власним часом.

Важливою умовою за Д. Слейтером (D. Slater), яка може змусити авторитарні правлячі партії розпочати демократизаційні реформи, є інституційна спадщина попередньої організації політичних партій та стратегії соціального контролю та підтримки [15].

Ключовим наслідком цього аргументу за Д. Слейтером (D. Slater) є те, що авторитарні чинники не повинні вести демократизацію лише тоді, коли вони мають малий вибір; скоріше, вони можуть стратегічно очолити політичну реформу, якщо у них ще є можливість протистояти їй. Парадокс у тому, що діюча здатність правлячої партії, що робить можливим підтримання авторитарного правління, одночасно робить його менш необхідним [3].

Діючі авторитарні партії визнають переваги та витрати на ініціювання реформ, оскільки, коли вони впроваджують фундаментальні лібералізаційні реформи, вони сприймають невеликий ризик при цьому, а можливі вигоди перевищують потенційні витрати. Таким чином, наш аргумент узгоджується з відомим зауваженням Даля (1971) про те, що демократизація стає більш вірогідною, оскільки витрати на придушення опозиції для диктаторів випереджають витрати на її терпимість. Однак частиною теорії Даля, яка спонукає до реформ, зазвичай вважається зростання витрат на придушення. На відміну від цього, дослідники підкреслюють, що основною причиною того, що витрати на толерантність до демократичної опозиції можуть бути досить низькими для демократизації, є існування впевненої у перемозі на виборах правлячої партії [11].

За Гжизмалой-Буссе Звичайно, авторитарні партії будуть відрізнятися ступенем реального ризику, з яким вони стикаються, про що йдеться у політичній грі (отже, витрати на потенційну втрату), і наскільки точно вони можуть оцінити свою ймовірність втрати контролю над процесом

реформ або, зрештою, виборами. Важливим моментом є те, що, по всьому спектру можливих ризиків, з якими стикається чинний режим, і відносно очікуваних витрат та вигод від застосування інших варіантів, авторитарний чинник має достатньо сил для управління реформами, щоб зберегти владу та привілеї. Тому ризики лібералізації обмежені через історичні та організаційні можливості діючої партії. Дослідники досліджують важливість сильної правлячої політичної партії для пройденого шляху демократизації під керівництвом авторитарної еліти.

Дослідники визначають фактори ризику. Як авторитарний режим визнає та сприймає ризики, і як оцінює власні можливості управляти такими ризиками внаслідок демократизації та реформ?

Джерелами ризиків для режиму можуть бути зростання робітничого та середнього класу (в історичній Західній Європі) або більш вузький, але однаково потужний середній клас, який висуває вимоги (як у більшій частині Східної Азії, що розвивається, у ХХ ст.). Хоча це джерело ризику може здатися повернутим до школи неомодернізації буржуазної демократії. Ні зростання робітничого класу, ні середнього класу не є необхідною, а тим паче достатньою умовою для стимулювання внутрішніх потреб. Також зростання цих груп не обов'язково спонукає до демократичних змін.

Наприклад, у більшій частині Африки на південь від Сахари, вимоги демократизації на думку Л. Арріоли [16], Л. Блека формувалися міжнародними партнерами, опозиційними елітами, в багатьох випадках широкими коаліціями урбаністів та професіоналів, профспілками, асоціаціями громадянського суспільства та територіальними анклавом проти діючої партії [17].

Ці вимоги можна розглядати як ризики для режиму, але вони також можуть розглядатися чинним президентом як можливості розширити свою соціальну базу, посилити її легітимність серед населення та потенційно отримати більші зовнішні ресурси для використання внутрішні стратегії обслуговування. Таким чином, ризики також представляють стратегічні можливості.

Для того, щоб демократизація попиту була більшою можливою вигодою, ніж витрати для чинної влади, правляча партія повинна мати можливість покладатися на певні джерела сила: спадщина розвитку та забезпечення суспільних благ; популярна національна база, побудована за допомогою прямих зв'язків між громадянами або через непрямі зв'язки з потужними соціальними посередниками на місцевому рівні, релігійні, етнічні; та/або діючі еліти, які встановили організаційну послідовність і можуть покладатися на соціальний клей, який утримує їх у гармонії. Ці джерела чинної сили допомагають утримати оцінюваний ризик реформ демократизації на низькому рівні.

Аналітики зазвичай пов'язують силу режиму з інтенсивністю викликів, з якими він стикається. Іншими словами, якщо претенденти стають сильними, режим за визначенням став слабким. У аргументі дослідники відрізняють історичні переваги режиму від викликів, які виникають у будь-який конкретний момент часу. Крім того, визнають, що через історичні переваги правлячої партії виклики насправді можуть створити можливості для посилення легітимності, громадської підтримки, внутрішньої злагодженості. Крім того, демократизація під керівництвом авторитарної еліти може зробити опозицію, що раніше зростала, більш уразливою до фрагментації.

Дослідники вимірюють силу діючих авторитарних партій. Для початку, дослідники відрізняють силу партії від типу партії, особливо з точки зору партійної ідеології. У наступних тематичних дослідженнях дослідники знаходять спільні сильні сторони діючих партій з дуже різними ідеологічними типами та соціальними профілями. У Західній Європі дійові особи демократизації під проводом авторитаризму були консервативними бастионами старого режиму і, у багатьох випадках, аристократичного сільського ладу.

У Східній Азії партії, які головували над швидким державним розвитком після вирівнювання земельних реформ, змогли визнати демократію, не визнаючи поразки. У країнах Африки на південь від Сахари партії з більш радикальною мобілізаційною силою часом набували достатньої сили для демократизації під керівництвом авторитарних акторів з успіхом, навіть за відсутності сильних державних апаратів, які підкріплювали демократизацію через силу в Західній Європі до та у Східній Азії після Другої світової війни.

По-перше, партія має загальнонаціональний потенціал для мобілізації прихильників. Це має вирішальне значення для розрахунків, що стосуються впевненості у перемозі.

По-друге, партія може стимулювати, але підпорядковувати себе стороннім групам (таким як профспілки, економічні організації, релігійні групи, етнічні асоціації, громадянське суспільство тощо). Це паралель з типом вбудованої автономії (Еванс 1995), в якій правляча партія може вчитися і реагувати на соціальні групи, але не бути зобов'язаною їм. Скоріше, партія може діяти стратегічно у власних інтересах, щоб утримувати себе, використовуючи організаційні ресурси підлеглих груп.

За Д. Слейтером ці сильні боки організації та національна вкоріненість роблять авторитарну партію здатною поступитися демократією, не визнаючи поразки, і при цьому відстоювати власні інтереси.

Коли ці реформи лібералізуються, партія може побачити коротко-строкові успіхи у виборах, але чинні політики також можуть впроваджувати інститути, які сіють зерна власної поразки в наступних раундах.

На думку Мейнуорінга авторитарні чинники не обов'язково мають намір, щоб їхні лібералізаційні реформи призвели до повної демократизації, і, звичайно, не до їхнього падіння на виборах. Але значною мірою через роль керівництва авторитарної партії у перехідний період, а також їх історичні переваги, вони мають унікальні позиції, щоб стати здатною опозицією як авторитарні партії-наступниці, які опосередковано підтримують демократичні зміни шляхом використання виборчих каналів для завоювання влади в майбутньому [4].

Готовність програвати ґрунтується на розрахунку можливості знову виграти в майбутньому. Завдяки цьому стратегічному погляду продовжується демократизація. Партія може уникнути постійного застарівання, а партія еліти може мінімізувати особисті витрати на постійне виключення, такі як вигнання чи кримінальне переслідування. Дослідники визначають це як на Тайвані, так і в Гані.

Дослідники визначають чинники уникнення відступу демократів. З цієї позиції є невирішений парадокс: чому авторитарні партії-наступниці не перетворюються на наступних етапах демократизації? Коли вони ризикують програти? Це питання є ключовим, враховуючи логіку аргументу про те, що чинна партія максимізує свої здобутки та мінімізує загрозу поступків влади шляхом реформ, коли ці початкові реформи створюють можливості для поразки чинного президента. Чому чинна правляча партія не стала б демократичним спойлером, потенційною загрозою демократичній консолідації?

Можна очікувати, що рівень цієї вразливості зменшиться з трьох причин. По-перше, чинна правляча партія, здобувши перемогу на установчих виборах, може повернутися до авторитарних засобів зміцнення своєї влади. Авторитарна повзучість поширена у багатьох випадках, коли правляча партія, що перетворилася на авторитарну демократію, продовжує домінувати після досягнення початкового демократичного прориву. По-друге, чинні правлячі партії врешті-решт зазнають поразки, якщо демократію потрібно перевірити та інституціоналізувати. Колишні авторитарні партії можуть стати демократичними спойлерами, якщо вони не бажають прийняти свою поразку на виборах. Іншими словами, демократія знаходиться під загрозою, якщо чинні правлячі партії не навчаться програвати.

Дослідники пропонують чотири механізми, за допомогою яких чинні особи не стануть жертвою спокус демократичного відступу. Завдяки початковим реформам, здійсненим авторитарними президентами, інституційний контекст та конкурентні умови можуть суттєво змінитися, що достатньо змінити можливості авторитарного чинника та його інтерес від того, щоб стати демократичним спойлером.

По-перше, наявність сильніших механізмів горизонтальної підзвітності в умовах нової демократії створює нові обмеження та може спонукати

колишню авторитарну чинну партійну еліту оцінювати свій майбутній добробут не лише у світлі перемоги на виборах. Найбільш значущим у цьому плані є існування автономної та дієздатної судової влади. Колишніх авторитарних елементів може почати турбувати судові наслідки відродження авторитарних стратегій збереження влади, особливо в епоху збільшення свобод преси та організацій громадянського суспільства, які можуть обмінюватися інформацією та мобілізуватись навколо політичних прав та громадянських свобод.

Міжнародні або регіональні комісії також можуть відіграти роль у посиленні тиску на національних гравців дотримуватися нових демократичних інститутів. Все більш незалежні виборчі комісії можуть бути сформовані, щоб купувати авторитарного чинника, що збільшує легітимність проведення виборів для вітчизняної та міжнародної аудиторії, але здатність комісій конкурувати на виборах може значно перевершити очікування чинного президента, як це було на виборах у Нігерії 2016 р. Загалом, горизонтальна відповідальність може створити перехресний тиск для авторитарних правлячих партій, а можливість розслідування корупції та інших форм судового нагляду може спонукати авторитарних чинників прийняти демократію як єдину гру для своїх індивідуальних та організаційних стратегічних інтересів.

По-друге, процес лібералізації може стимулювати або посилювати розбіжності всередині діючої авторитарної партії щодо внутрішньої цінності лібералізації та демократичної практики, що ускладнює підтримку консенсусу партій щодо розгортання стратегій авторитарної повзучості. Багато діючих членів партії можуть мати великі західні зв'язки завдяки своїй освіті та досвіду приватного сектора, і подібні зв'язки на низькому рівні можуть створити розкол у партії щодо вартості проведення та підтримки демократичних реформ заради них самих. Зокрема, президенти, які відходять, можуть бачити, що їхня власна спадщина підтримується у міжнародній сфері, коли вони асоціюються з закріпленням демократичних реформ. Проголошення демократичної реформи наділяє старий режим важливим джерелом політичної легітимності, яка можна перетворитися на політичний капітал у майбутніх виборчих змаганнях. Золоті дипломатичні парашути та міжнародні відзнаки, такі як премія Мо Ібрагіма (Mo Ibrahim), чекають на пенсію авторитарних діячів, які спровокували демократію. Демократична псування може загрожувати індивідуальній спадщині.

Субнаціональні опори можуть забезпечити існування та зосередження деяких елементів авторитарної діючої партії, і це може створити достатній імпульс для партії в цілому, щоб уникнути зіпсування виборів на національному рівні.

Нарешті, за Д. Слейтером авторитарні чинники можуть навчитися програвати через процес здійснення самих демократичних реформ.

Авторитарні чинні партії можуть підрахувати, що дотримання у найближчій перспективі, відмовившись від виконавчого контролю, забезпечить найкращий шлях до відновлення національної влади в майбутньому. Замість того, щоб зіткнутися з військовим захопленням чи народним повстанням [3].

Основним компонентом цієї повторної калібрування інтересів є те, що з часом політики можуть розвинути політичні навички ведення переговорів, терпіння та компромісу, щоб процвітати в демократичних країнах.

Р. Даль (1971) назвав цей процес вивченням мистецтва оскарження. Це відбувається лише через практику. Кілька авторитарних партій-наступниць успішно повернулися до влади, наприклад Національно-демократичний конгрес (НДК) у Гані, демонструючи мудрість цієї логіки в довгостроковій перспективі [9].

Дослідники продемонстрували використання загальної теорії та механізми демократичної консолідації на прикладі Західної Європи дев'ятнадцятого століття як ключове спростування переважного пояснення демократизації першої хвилі як того, що мало місце з вибором, також досліджують сучасні випадки в країнах Африки на південь від Сахари та Східної Азії, щоб продемонструвати відмінності в здатності держави та джерела авторитарної впевненості переможців, а також характер зростання тиску на реформи. У цих різноманітних контекстах та ситуаціях загальною спільністю є здатність і готовність авторитарного чиновника діяти як каталізатор демократичних реформ, а також їхня подальша практика навіть в умовах поразки.

На першій хвилі демократії (1830-ті- 1930-ті рр.) у Західній Європі виявилися недооціненими колективні політичні актори, що формували стабільність демократії. Сформувався група партій з традиційних правих чи консервативних партій, які представляли суспільні та політичні групи центром демократичного політичного ладу Європи. У Британії ця партія була партією торі, а в Німеччині цю роль виконувала Німецька консервативна партія. У Португалії Partido Regenerador знаходилася праворуч від консерваторів, а в Іспанії — Partido Conservador. Тим часом традиційні сили були представлені в Данії Хьойре, а у Швеції — Алманна Валмансфербундет. Представляючи різні групи старого режиму Європи в кожній країні — суміш державних чиновників, економічних еліт та вищого церковного духовенства — ці партії були попередниками сучасних авторитарних партій-наступників, які часто відстоювали прерогативи монархії під час тиску на демократизацію, але ефективно справляючись із зростанням демократії, активно її формуючи.

Між Західною Європою між 1830-ми та 1930-ми роками існувало дві групи країн, які мали досвід демократизації. Зіблат виявляє, що в одній групі країн — наприклад, у Швеції, Бельгії, Британії, Данії

та Нідерландах — демократія протікала стабільно. У другій групі країн, включаючи Німеччину, Італію, Іспанію, Португалію та Францію, демократизація відбувалася набагато менш урегульованим чином із частими зривами та зупинками переходів.

Чимало із звичайних змінних аналізу не можуть пояснити, чому деякі країни переживали в основному безперерійну, хоча й затяжну демократичну експансію, тоді як інші зазнали конституційного зриву протягом багатолітнього процесу демократизації.

Але в будь-якому випадку в цих країнах праві партії, що представляють традиційні групи в їх основі, проникали у нові округи, знаходили ефективні рішення та розбіжності, щоб заручитися підтримкою, і часто ініціювали та підтримували великі демократичні переходи. Потужну ілюстрацію цієї динаміки можна побачити у Швеції, де це були не ліві, а прем'єр-міністр консервативної партії Швеції Арвід Ліндман (Arvid Lindman), який за допомогою своєї партії прийняв загальне виборче право чоловіків у першому десятилітті ХХ ст., впевнений у впевненості, що його партія може процвітати, зіткнувшись з демократичними викликами та розширеною виборчою конкуренцією [4].

Навпаки, у другій групі країн, прикладом якої є Німеччина з ХІХ ст., а також більша частина південної Європи демократичні переходи були важче досяжні та менш тривалі. Також релігійні конфлікти та доступ до держави розділили праворуч раніше.

Консервативні партії Європи, які зіткнулися з першою хвилею демократизації, також були першими авторитетними партіями-спадкоємцями у світі. Їхній вплив тут був вирішальним.

Наприклад успішними були авторитарні демократизації в Азії. (на Тайвані) та Африці (в Гані). Дослідники досліджували паралелі авторитарного керівництва та демократизації в міжрегіональному аналізі африканських та азіатських режимів. Вони визначили оцінку двох парадигматичних зразків демократії за допомогою авторитарної сили в Тайвані та Гані.

Те, що КМТ попередньо поступалася демократичною реформою та ефективно керувала перехідним процесом, дозволила їй сформувати нову демократію Тайваню таким чином, щоб вона була на благо КМТ. Наприклад, КМТ дотримується багатомандатної (єдиний непередавальний голос) окружної виборчої системи, яка значно покращила правлячу партію через її здатність стратегічно висувати багатьох кандидатів у великих округах та через її величезну премію у сільських округах, де клієнтські зв'язки КМТ були найглибшими. Хоча КМТ розуміла ризики демократичних реформ, партія, тим не менш, була впевнена, що вона не тільки політично переживе демократичний перехід, але й, швидше за все, процвітатиме в демократії. КМТ виграла як законодавчий юань, так і президентство на установчих виборах Тайваню у 1992 та 1996 рр.

Вийшовши з пандемії COVID-19, авторитарні режими більш ніж коли-небудь, переконані в тім, що їхня модель управління є кращою, ніж демократія, адаптована до вимог ХХІ ст. Це викликало боротьбу ідеологій. Тайвань знаходиться на перетині систем, між демократичною, західною та східною. Проте знаходиться під впливом китайської цивілізації і сформований азіатськими традиціями, Тайвань, є одночасно викликом і перешкодою регіональним амбіціям китайського режиму.

Прагнення до демократії і його прихильність діяти в якості відповідальної, зацікавленої сторони спонукують інший світ переоцінити його цінність як ліберальної демократії. Якщо режим Тайваню зміниться, наслідок будуть катастрофічними для миру в регіоні, системи демократичних альянсів. Це буде сигналом того, що в сьогоdnішній глобальній боротьбі цінностей авторитаризм бере верх над демократією.

Незважаючи на ці тривожні події, народ Тайваню ясно дав зрозуміти усьому світові, що демократія не підлягає обговоренню.

Складовою частиною прагнення до демократії є впевненість у тім, що майбутнє Тайваню буде вирішуватися тайваньцями демократичними засобами. Громадянське суспільство завжди відігравало важливу роль на Тайвані. У період авторитарного правління Гоміньдана рух Дангваї наполягав на скасуванні воєнного стану і демократизації Тайваню; навіть після того, як він зіграв важливу роль у скасуванні воєнного стану, воно продовжував пропонувати активний і ефективний контроль над державною владою. Сьогодні масштаби ролі тайваньського громадянського суспільства в управлінні не мають собі рівних у регіоні. Це відображення довіри між обраними посадовими особами і громадянами, які можуть впливати на політику як у ході виборів, так і між ними.

Важливу роль відіграють демократичні цінності. Знаходячись на передньому краї глобальної боротьби між ліберально-демократичним порядком і авторитарною альтернативою, Тайвань також відіграє важливу роль у зміцненні глобальної демократії. У 2003 році була створена перша в регіоні неурядова організація, що займається сприянням демократії і пропагандою, Тайваньський фонд демократії (TFD).

Досягнення Тайваню в галузі демократії, гендерної рівності, свободи преси і віросповідання також зробили інститутом для зростаючої кількості глобальних неурядових організацій, які зіштовхуються з складними умовами в Азії. Такі організації, як «Репортери без кордонів», Національний демократичний інститут, Міжнародний республіканський інститут, Європейський центр цінностей політики безпеки і Фонд свободи Фрідріха Наумана відкрили регіональні відділення на Тайвані. З Тайваню вони можуть продовжувати свою важливу роботу в регіоні без постійних загроз спостереження, переслідувань з боку влади.

Тим часом Глобальна структура співробітництва і освіти — платформа, спільно керована Тайванем, Сполученими Штатами й іншими партнерами, що дозволяє поширити досвід, сприяла творчому співробітництву з таких питань, як управління, правоохоронні органи, охорона здоров'я та ін. Наприклад, один з недавніх раундів діяльності форуму (GCTF) був зосереджений на медіаграмотності і на тім, як демократії можуть боротися з дезінформацією — галузі, у якій Тайвань має великий досвід. За останні п'ять років понад 2300 експертів і офіційних осіб з більш ніж 87 країн відвідали семінари Глобальної структури співробітництва і навчання (GCTF) на Тайвані, і форум буде продовжувати розширюватися, пропонуючи шлях до більш тісного співробітництва між Тайванем і країнами, включаючи США. Хоча надзвичайні проблеми залишаються, демократії в усім світі зараз працюють над збереженням своїх цінностей і відновленням своїх інститутів. Відроджуються альянси, щоб служити інтересам міжнародного співтовариства.

За останні два роки боротьба з пандемією COVID-19, а також допомога і співробітництво з країнами по усім світі стали ще одним прикладом вирішальної ролі, що може зіграти Тайвань, і того, чому Тайвань має значення. У майбутньому наші високотехнологічні галузі, особливо виробництво передових напівпровідників, будуть продовжувати підпитувати світову економіку. А здатність Тайваню врівноважувати зв'язки з країнами, одночасно захищаючи свій демократичний спосіб життя, буде і далі надихати інших у регіоні.

Висновки

Дослідники пропонують теорію демократизації на чолі авторитарної вади на основі міжрегіональних зразків як у нових, так і в старих демократіях, пропонують це уявлення в критичний глобальний історичний момент, коли демократії опинилися під загрозою з боку популістських партій та конкуренції.

Підтверджено, що теорія демократизації також може запропонувати важливі наслідки для типів загроз, з якими режимами можуть зіткнутися. Сильні авторитарні партії-наступниці можуть програти на виборах популістським партіям-претендентам, але вони мають меншу ймовірність здійснити демократичний відступ, ніж могли б очікувати дослідники з огляду на їх авторитарне походження. Тому будь-які невдачі політичної влади ототожнюються з негативним сприйняттям демократії як політичної системи, не здатної ефективно вирішувати проблеми людей.

Водночас, теорія авторитарної демократизації пропонує новий спосіб мислення про вихід військових з-під влади. На думку Геддеса (1999), воєнні режими частіше поступаються демократичним реформам, ніж однопартійні, персоналістичні режими, оскільки у військових завжди є

казарми, до яких вони можуть відступити. Дослідники не погоджуються, але вважають цю теорію обмеженою у поясненні того, чому деякі військові режими залишаються при владі набагато довше, ніж інші. Аргумент свідчить про те, що військовий режим може бути більш охочим вийти, коли він упевнений, що консервативна партія, здатна перемогти на виборах, зможе правити замість неї та у власних інтересах. Військові режими можуть залишатися при владі довше без сильної підтримки з боку цивільної партії: протилежне тому, що пропонує теорія Б. Геддеса (B. Geddes).

Список посилань

1. Цвих В. Ф. Громадянська непокоря як вияв владного потенціалу громадянського суспільства. *Трибуна*. 2017. № 1–2. С. 20–25.
2. Authoritarian-led democratization. *Annual Review of Political Science*. Contents Volume 23, 2020) PL 23_TOC ARI. 29 February 2020. <http://www.annualreviews.org/errata/p>
3. Slater D, Wong J. (2013). The strength to concede: ruling parties and democratization in developmental Asia. *Perspect. Politics* 11 (3):717–33.
4. Friedman E.J. Wong (2008). Maintaining KMT dominance: party adaptation in authoritarian and democratic Taiwan. In *Political Transitions in Dominant Party Systems: Learning to Lose*, pp. 57–74.
5. Treisman D, ed. (2018). *The New Autocracy: Information, Politics, and Policy in Putin's Russia*. Washington, DC, pp 49–82.
6. O'Donnell G, Schmitter PC, Whitehead L, eds. (1986). *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives*.
7. Geddes B. (1999). What do we know about democratization after twenty years? *Annu. Rev. Political Sci.* 2:115–44.
8. Ansell B.W, Samuels D.J. (2014). *Inequality and Democratization*. New York: Cambridge Univ. Press.
9. Dahl R.A. (1971). *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven, CT: Yale Univ. Press.
10. Nalepa M. (2010). *Skeletons in the Closet: Transitional Justice in Post-Communist Europe*. New York: Cambridge.
11. Grzymala-Busse A.M. (2002). *Redeeming the Communist Past: The Regeneration of Communist Parties in East Central*.
12. Przeworski A., Teune H. (1970). *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: Wiley-Interscience.
13. Moore B. (1966). *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World*.
14. Soifer H.D. (2012). The causal logic of critical junctures. *Comparative Political Studies*. 45 (12), 1572–1597.
15. Slater D. (2010). *Ordering Power: Contentious Politics and Authoritarian Leviathans in Southeast Asia*. New York. 346 p.

16. Arriola LR. (2013). *Multi-Ethnic Coalitions in Africa: Business Financing of Opposition Election Campaigns*. New York: Cambridge Univ. Press.

17. Bleck Lynne Rienner J, van de Walle N. (2019). *Electoral Politics in Africa Since 1990: Continuity in Change*. New York: Cambridge. 331 p.

References

1. Tsvikh, V.F. (2017), Civil disobedience as a manifestation of the power potential of civil society. *Tribune*, N 1–2, pp. 20–25.

2. Authoritarian-led democratization. *Annual Review of Political Science*. Contents Volume 23, 2020) PL 23_TOC ARI. 29 February 2020. <http://www.annualreviews.org/errata/p>

3. Slater, D. & Wong, J. (2013), The strength to concede: ruling parties and democratization in developmental Asia. *Perspect. Politics*, 11 (3):717–33.

4. Friedman, E. J Wong. (2008), Maintaining KMT dominance: party adaptation in authoritarian and democratic Taiwan. In *Political Transitions in Dominant Party Systems: Learning to Lose*, pp. 57–74.

5. Treisman, D., ed. (2018), *The New Autocracy: Information, Politics, and Policy in Putin's Russia*. Washington, DC, pp. 49–82.

6. O'Donnell, G, Schmitter P.C, Whitehead L, eds. (1986), *Transitions from Authoritarian Rule: Comparative Perspectives*.

7. Geddes, B. (1999), What do we know about democratization after twenty years? *Annu. Rev. Political Sci.* 2:115–44.

8. Ansell, B.W. & Samuels D.J. (2014), *Inequality and Democratization*. New York: Cambridge Univ. Press.

9. Dahl, R.A. (1971), *Polyarchy: Participation and Opposition*. New Haven, CT: Yale Univ. Press.

10. Nalepa, M. (2010), *Skeletons in the Closet: Transitional Justice in Post-Communist Europe*. New York: Cambridge.

11. Grzymala-Busse, A.M. (2002), *Redeeming the Communist Past: The Regeneration of Communist Parties in East Central*.

12. Przeworski, A. & Teune, H. (1970), *The Logic of Comparative Social Inquiry*. New York: Wiley-Interscience.

13. Moore, B. (1966), *Social Origins of Dictatorship and Democracy: Lord and Peasant in the Making of the Modern World*.

14. Soifer, H.D. (2012), The causal logic of critical junctures. *Comparative Political Studies*. 45 (12), 1572–1597.

15. Slater, D. (2010), *Ordering Power: Contentious Politics and Authoritarian Leviathans in Southeast Asia*. New York. 346 p.

16. Arriola, L.R. (2013), *Multi-Ethnic Coalitions in Africa: Business Financing of Opposition Election Campaigns*. New York: Cambridge Univ. Press.

17. Bleck Lynne Rienner J, van de Walle N. (2019), *Electoral Politics in Africa Since 1990: Continuity in Change*. New York: Cambridge. 331 p.

Oleg Tkach

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-3131-1533>

e-mail: tio19@ukr.net

Anatoly Tkach

Open International University of Human Development «Ukraine» (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-3254-8161>

e-mail: tio19@ukr.net

FEATURES OF AUTHORITARIAN DEMOCRATIZATION IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Abstract

Authoritarian regimes become more prone to democratization when faced with little choice or risk. In some cases, the risk of democratization for authoritarian factors is so low that ending authoritarianism may not mean leaving power at all. This article develops a single theory of authoritarian democratization in a relatively low risk environment. The power of the authoritarian factor is the most important factor of democratization under the leadership of authoritarianism. When the strength of the current party was significant enough to give incumbent authoritarian politicians considerable confidence in winning the election, democratic regimes conducted reverse democratic experiments that eventually culminated in a stable, prosperous democracy. Evidence of the first wave of democratization in Europe, the democratic transitions in Asia and Africa, illustrates how the party force reinforced democratization led by authoritarianism. As a result, the factors of the collapse of democracy include: the weakening of political institutions, violations of individual rights and freedom of thought, which call into question the efficiency and stability of democratic systems. It is established that the problematic aspects are the level of inequality, differences in identity; democratization through bottom-up peaceful protests has led to a higher level of democracy and democratic stability than democratization caused by elites; constitutions resulting from pluralism (reflecting different segments of society) are more likely to promote liberal democracy;

Key words: political parties, democratization, authoritarian regime, transitional regime, political theory.

Стаття надійшла до редакції 12.09.21

© Ткач О.І., Ткач А.О., 2021